

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.36>

ПРАВООХОРОННА ФУНКЦІЯ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Машика Ю.В.,
*заступник начальника відділу контролю
класифікації товарів Закарпатської митниці,
аспірант кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID: 0009-0000-5624-3579*

Машика Ю.В. Правоохоронна функція митних органів України в умовах війни: виклики та перспективи розвитку.

У статті здійснено аналіз основних проблем реалізації правоохоронної функції митними органами України під час дії правового режиму воєнного стану та перспектив її розвитку. Досліджено сучасні наукові підходи до визначення правоохоронної функції митних органів та міжнародну практику її ролі у діяльності митних адміністрацій. Критично оцінено ігнорування специфіки функціонування митних органів України, яка не обмежується суто виконанням фіскальних завдань, що призвело до руйнування ключових напрямків їх діяльності – захисного та регулятивного. Виявлено основні проблеми реалізації правоохоронної функції української митниці, які полягають у неоднозначному нормативно-правовому регулюванні правоохоронного статусу митних органів, надмірній фіскальній спрямованості діяльності митниці, а також порушенні принципів незалежності й автономності митниці, виключності її повноважень. Встановлено наявність повноцінного правоохоронного статусу митних органів ворожих держав (росії та білорусі), а також митних органів самопроголошених республік на окупованих українських територіях, що підтверджує необхідність надання відповідного статусу українській митниці в перспективі потенційного межування з цими державами та територіями. На основі проведеного дослідження запропоновано законодавчо закріпити надання митним органам України права здійснювати ОРД та проводити досудове розслідування злочинів у справах про контрабанду, а також у випадках виявлення протиправної діяльності посадових осіб митних органів. Обґрунтовано пропозицію щодо зміни конфігурації підслідності злочинів на основі концентрації заходів з виявлення контрабанди та порушень митних правил, документування та розслідування фактів таких злочинів і правопорушень в межах компетенції одного профільного державного органу – Державної митної служби України (далі – ДМСУ). Також, запропоновано створення у структурі підрозділів боротьби з контрабандою та порушень митних правил центрального апарату та територіальних органів ДМСУ спеціального слідчого відділу, уповноваженого на здійснення ОРД. Окремо наголошено на необхідності запровадження нефіскальних критеріїв оцінки ефективності реалізації правоохоронної функції митних органів.

Ключові слова: митні органи, правоохоронна функція, оперативно-розшукова діяльність, воєнний стан, контрабанда.

Mashyka Y.V. Law enforcement function of customs authorities of Ukraine in wartime: challenges and prospects for development.

The article analyzes the main problems of implementing the protective (law enforcement) function by customs authorities of Ukraine during the legal regime of martial law and the prospects for its development. Modern scientific approaches to defining the law enforcement function of customs authorities and international practice of its role in the activities of customs administrations are studied. The ignoring of the specifics of the functioning of customs authorities of Ukraine, which is not limited to the implementation of purely fiscal tasks, which led to the destruction of key areas of their activity – protective and regulatory, is critically assessed. The main problems of implementing the law

enforcement function of Ukrainian customs are identified, which consist in the ambiguous regulatory and legal regulation of the law enforcement status of customs authorities, excessive fiscal orientation of customs activities, and also the violation of the principles of independence and autonomy of customs, and the exclusivity of its powers. The existence of a full-fledged law enforcement status of the customs authorities of enemy states (Russia and Belarus), the customs authorities of self-proclaimed republics in the occupied Ukrainian territories, has been established, which confirms the need to provide the Ukrainian customs with the appropriate status in the future of potential bordering with these states and territories. Based on the research conducted, it is proposed to legally enshrine the right of the customs authorities of Ukraine to carry out operational and investigative activities and conduct pre-trial investigations of crimes in cases of smuggling, and in cases of detection of illegal activities of customs officials. A proposal is substantiated to change the configuration of criminal prosecution based on the concentration of measures to detect smuggling and violations of customs rules, documenting and investigation of the facts of such crimes and offenses within the competence of one specialized state body - the State Customs Service of Ukraine. It is also proposed to create a special investigative department within the structure of the units for combating smuggling and violations of customs rules of the central apparatus and territorial bodies of the State Customs Service of Ukraine, authorized to carry out operational and investigative activities. Separately, the need to introduce non-fiscal criteria for assessing the effectiveness of the implementation of the protective (law enforcement) function of customs authorities is emphasized.

Key words: customs authorities, law enforcement function, operational and investigative activities, martial law, smuggling.

Постановка проблеми. Тривале ігнорування специфіки функціонування митних органів України, яка не обмежується суто виконанням фіскальних завдань, призвело до руйнування ключових напрямків їх діяльності – захисного та регулятивного. Об'єднання митних і податкових органів України в кінці 2012 року зумовило втрату митними органами суб'єктності та значної частини повноважень у сфері реалізації правоохоронної функції. Сучасна практика здійснення митної справи у розвинених державах Європи та світу орієнтується на розширення повноважень митних адміністрацій у сфері протидії контрабанді, тероризму, торгівлі наркотиками, тому в одних державах митні органи наділені повноцінним правоохоронним статусом, а в інших – інтегровані у правоохоронні структури. В Україні митна адміністрація, з моменту утворення окремих митної та податкової служб у 2019 році, правоохоронним статусом наділена суто формально, без практичних механізмів його реалізації. Повномасштабне вторгнення російських військ та оголошення правового режиму воєнного стану в Україні значно поглибили кризу в цій сфері, адже митники, формально уповноважені на виконання безпекових завдань, не мають достатніх повноважень у сфері правоохоронної діяльності.

Стан опрацювання. Проблеми реалізації правоохоронної функції митними органами України частково досліджували вітчизняні вчені: Додін Є.В., Дорофеєва Л.М., Комзюк В.Т., Кормич Б.А., Кунєв Ю.Д., Маслова А.Б., Пашко П.В., О.І. Попівняк, Приймаченко Д.В., Ченцов В.В., Федотов О.П., Фрадинський О.А. та інші. Однак, оголошення правового режиму воєнного стану у зв'язку з військовою інтервенцією російських військ на територію України, а також прискорення євроінтеграційних процесів у митному напрямку, поставило перед митними органами України нові виклики, пов'язані із забезпеченням національної безпеки. Таким чином, дослідження сучасних викликів та перспектив розвитку правоохоронної функції митних органів України є актуальним як у контексті умов правового режиму воєнного стану, так і в потенційній повоєнній організації митної системи держави.

Метою даної роботи є дослідження основних проблем реалізації митними органами України правоохоронної функції в умовах правового режиму воєнного стану та шляхів їх вирішення в контексті потенційної повоєнної організації митної системи держави.

Виклад основного матеріалу. Правоохоронна та фіскальна функції історично є першими напрямками діяльності митних органів. А.Б. Маслова зауважує, що ці функції митних органів є нерозривними, взаємозумовленими та змістовно об'єднаними, які структурно розросталися й розширювалися [1, с. 35-36]. Однак, на сьогодні у державах, що розвиваються, митні адміністрації в першу чергу концентруються на фіскальному напрямі діяльності, а у державах з розвинутою економікою – на виконанні безпекових завдань.

Ю.Д. Кунев зауважує, що у більшості соціально орієнтованих країн ключовою є саме правоохоронна функція, яка відповідає постнеокласичним моделям розвитку суспільства та визнає основні завдання й структуру митних адміністрацій у США та ЄС [2, с. 48]. У свою чергу, В.В. Ченцов теж підкреслює вихід на передній план на початку ХХІ століття правоохоронної функції митних інституцій у зв'язку з глобальними терористичними загрозами та загостренням різнопланових викликів людству [3, с. 240].

У вітчизняній правовій науці правоохоронна функція митних органів пов'язується в першу чергу з протидією контрабанді та порушенням митних правил, забезпеченням митної безпеки держави шляхом захисту прав інтелектуальної власності та охорони історико-культурних цінностей, а також з протидією найбільш небезпечним формам міжнародної злочинності. У наукових дослідженнях часто наголошується на важливості правоохоронної функції митних адміністрацій для забезпечення національної безпеки держави.

П.В. Пашко вважає, що сучасна правоохоронна функція митних органів спрямована на захист держави від внутрішніх і зовнішніх загроз шляхом ефективної боротьби з контрабандою та порушенням митних правил, захисту прав інтелектуальної власності, забезпечення екологічної безпеки, охорони історико-культурної спадщини та протидії міжнародній злочинності і тероризму [4, с. 118].

Є.В. Додін пропонує більш широкий підхід до розуміння правоохоронної функції митних органів, який охоплює виконання та контроль за додержанням законодавства з питань митної справи, боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил, а також боротьбу з корупцією та іншими правопорушеннями, пов'язаними із професійною діяльністю митника, забезпечення безпеки персоналу, охорону об'єктів митної інфраструктури, забезпечення дотримання належного режиму на цих об'єктах [5, с. 81].

Переважаюча більшість українських дослідників вважає, що для повноцінної реалізації правоохоронної функції митними органами України необхідним є надання митній службі права на здійснення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРД), дізнання та досудового слідства у справах щодо злочинів, віднесених до підслідності митниці.

Так, П.В. Пашко підкреслює, що законодавство України не врегульовує питання надання митним органам статусу правоохоронного органу, оскільки підтвердженням такого статусу є право на здійснення ОРД, дізнання, слідства та інших кримінально-процесуальних дій, особливо у справах про контрабанду [4, с. 119]. Аналогічну позицію висловлює В.Т. Комзюк, який вважає, що митні органи повинні здійснювати первинні процесуальні дії щодо виявлення та фіксації правопорушень, пов'язаних із здійсненням державної митної справи, оскільки саме вони є найбільш обізнаними з порядком переміщення товарів через митний кордон України, здійсненням митного контролю та оформлення [6, с. 159]. Д.В. Приймаченко наголошує на ключовому недоліку правового статусу митних органів України – невідповідності міжнародним стандартам через відсутність права на здійснення ОРД [7, с. 15]. Л.М. Дорофєєва теж вважає, що як і у більшості країн світу, правоохоронна функція митних органів має включати механізми реалізації оперативно-розшукових заходів [8, с. 128].

Надання митним органам повноважень на здійснення ОРД і досудового розслідування є також загальновизнаною міжнародною практикою. Кіотська конвенція містить стандартне правило, що національним законодавством визначаються умови, за яких митна служба правомочна: оглядати товари та транспортні засоби; вимагати пред'явлення документів або листування; вимагати доступу до комп'ютерних баз даних; проводити обшук осіб та приміщень; добувати докази [9].

Також, у грудні 2015 року було ухвалено Резолюцію Пунта-Кана Комісії з питань політики ВМО щодо ролі митниці в контексті безпеки. Цією резолюцією передбачено необхідність активної участі митних органів у боротьбі з тероризмом, включно із запобіганням фінансуванню терористичної діяльності; заохочується активна участь митних органів у правоохоронній діяльності як першої лінії захисту від транскордонної злочинності, тероризму та екстремізму [10].

Незважаючи на міжнародно-правову практику, результати вітчизняних наукових досліджень та жваве обговорення необхідності надання вітчизняній митниці повноцінного правоохоронного статусу, в тому числі права на ОРД, дізнання та досудове розслідування злочинів, пов'язаних з контрабандою, жодних вагомих рішень з цього питання у довоєнний період так і не було ухвалено. Проблеми неповноцінного статусу української митниці у сфері реалізації правоохоронної функції активно почали обговорюватись лише після початку повномасштабного вторгнення ро-

сійських військ на територію України. На нашу думку, це пов'язано з тим, що в умовах правового режиму воєнного стану роль митниці значно зросла, а ігнорування відсутності у неї правоохоронного статусу суттєво обмежило можливості держави протидіяти ворогу в певних напрямках.

Ключовою проблемою у реалізації правоохоронної функції митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану є неоднозначність нормативно-правового регулювання. Митне законодавство України формально передбачає можливість організації та проведення ОРД митними органами [11]. Згідно з п.3 ст.5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» органи доходів і зборів належать до державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю [12]. Водночас, статтею 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» передбачено, що до правоохоронних органів належать «інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції», а також те, що «захисту відповідно до цього Закону підлягають працівники правоохоронних органів, які беруть безпосередню участь у контролі за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон України» [13]. Однак, незважаючи на вищевказані норми, ні повноваження митниці, ні її організаційна структура, ні жодні інші акти законодавства не визначають реальних механізмів реалізації митницею права на ОРД.

Другою проблемою, яка значно обмежує реалізацію правоохоронної функції митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану є надмірна фіскальна спрямованість діяльності української митниці. Навіть в умовах війни результати діяльності ДМСУ та її територіальних органів переважно оцінюються за допомогою фіскальних критеріїв. Ефективність правоохоронної діяльності митниці визначається кількістю заведених справ про контрабанду та порушення митних правил, обсягом стягнутих коштів у вигляді штрафів і пені, а також вартістю товарів, конфіскованих на підставі заходів правоохоронного характеру, а не через кінцевий результат заведеної справи – судові рішення на користь держави.

Ще однією проблемою, яка суттєво обмежує реалізацію правоохоронної функції української митниці в умовах правового режиму воєнного стану, є ігнорування особливого правового статусу митної служби, що порушує принципи незалежності й автономності митниці, а також принцип виключності її повноважень. Специфіка здійснення митної справи полягає у необхідності володіння та застосування посадовими особами митниць вузькопрофільних знань, практичних навичок і досвіду, які формуються шляхом виконання особливого виду діяльності. Невизнання цієї специфіки зумовило залежність української митної адміністрації від Міністерства фінансів України, фактичну передачу частини компетенції правоохоронним органам та обмежило можливості міжнародної взаємодії з іноземними митними адміністраціями, що особливо актуально в умовах воєнного стану, коли важливо забезпечити обмін даними щодо протидії контрабанді зброї та культурних цінностей.

На нашу думку, військова агресія російської федерації повинна була стати акселератором змін у правовому статусі української митниці. В історії низки країн військові, терористичні та суспільно-політичні події стали передумовами побудови митних органів зі значними правоохоронними повноваженнями. Наприклад, правовий статус митних органів Франції значно посилювався після Французької революції, митна служба Німеччини була створена як окремий орган після Другої світової війни, а митна служба США була суттєво реорганізована після терактів 11 вересня 2001 року.

Рекомендації ВМО щодо «крихких кордонів» теж підкреслили необхідність розширення правоохоронних можливостей митниці. 27 травня 2022 року Генеральний секретар ВМО Доктор Мікурія надав кілька рекомендацій щодо післявоєнного відновлення української митниці, включаючи надання повноцінного статусу правоохоронного органу, адже крихіткі та постраждалі від конфлікту кордони, включно з війною, як правило, приваблюють більше незаконної торгівлі [14].

У цьому контексті слід звернути увагу на повноцінний правоохоронний статус митних органів самопроголошених і невизнаних республік, утворених росією на окупованих українських територіях, а також митних органів Республіки Абхазія, яка по суті являє собою частково визнану самопроголошену республіку, утворену після російсько-грузинської війни 1992-1993 років за допомогою військового та політичного впливу російської федерації [15, с. 181]. Крім того, статусом правоохоронного органу також наділені митні органи ворожих держав: російської федерації та республіки Білорусь.

Таким чином, повноцінний правоохоронний статус ДМСУ є не лише рекомендацією міжнародних організацій, але й вимогою воєнного часу в умовах перебування з ворожими державами та псевдо республіками на непідконтрольних українських територіях, де митники цим статусом наділені. Хоча роль української митниці в умовах війни з агресором зростає, однак все ще залишається недооціненою.

У 2024 році ДМСУ надсилала до Міністерства фінансів України лист від 20.08.2024 № 1/20-02-02/5/5820 із пропозиціями щодо законопроектів, які полягали у внесенні ДМСУ до переліку органів, уповноважених на здійснення ОРД та проведення досудового розслідування злочинів про контрабанду; створення в її системі спеціалізованого підрозділу з відповідними повноваженнями; визначення завдань та процедури призначення керівника спеціалізованого підрозділу [16, с. 63-64]. Також, Національною стратегією доходів до 2030 року передбачено, що впродовж 2024-2027 років необхідно забезпечити надання митним органам права здійснювати ОРД та проводити досудове розслідування у справах про контрабанду товарів з метою посилення безпекової функції ДМСУ шляхом її перетворення в правоохоронний орган відповідно до міжнародної практики, здійснення ефективної боротьби з недобросовісними суб'єктами ЗЕД, усунення дублювання правоохоронних функцій в митній сфері [17]. Проте, реалізації цих ініціатив досі не відбулося. Відсутніми залишаються навіть конкретні кроки, необхідні для впровадження зазначених ініціатив.

З огляду на вищезазначені виклики для реалізації правоохоронної функції митними органами України, необхідними є комплексні рішення для розширення правоохоронних повноважень української митниці як в умовах правового режиму воєнного стану, так і в повоєнній перспективі.

Основним аспектом розвитку правоохоронної функції є нормативно-правове забезпечення надання митним органам України права здійснювати ОРД та проводити досудове розслідування злочинів у справах про контрабанду, а також у випадках виявлення протиправної діяльності посадових осіб митних органів. У цьому контексті ми погоджуємось з пропозицією О.І. Попівняка щодо внесення змін до статей 38 та 216 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПКУ) з метою включення митних органів до переліку органів досудового розслідування з правом розслідувати злочини, передбачені статтями 201 «Контрабанда культурних цінностей та зброї» і 305 «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів» Кримінального кодексу України (далі – ККУ), які наразі знаходяться у підслідності Служби безпеки України (далі – СБУ) [18; 19; 20, с. 168].

Також, необхідно закріпити за митними органами України підслідність злочинів, передбачених статтями 201¹ «Контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев», 201³ «Контрабанда товарів», 201⁴ «Контрабанда підакцизних товарів» Кримінального кодексу України, що нині належать до компетенції Бюро економічної безпеки (далі – БЕБ). Як наслідок, має втратити чинність низка підпунктів п. 2 ст. 18 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», що передбачають інформування митними органами БЕБ щодо виявлених порушень законодавства про податки, збори [12].

Для унеможливлення протиправної діяльності посадових осіб митних органів слід визначити виключну компетенцію Державного бюро розслідувань (далі – ДБР) щодо розслідування службових злочинів, вчинених посадовими особами митниць. Ці повноваження де-юре уже наявні у ДБР, оскільки цей орган здійснює розслідування злочинів, вчинених працівниками правоохоронних органів [19], а відповідно до Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» митниця юридично відноситься до цієї категорії. Виключна компетенція ДБР у цій сфері, відповідно, унеможливить втручання слідчих Національної поліції у будь-які розслідування, пов'язані з митною сферою.

Вищезазначена конфігурація підслідності відповідає європейським стандартам у сфері розслідування злочинів, пов'язаних із митною діяльністю, і дозволить забезпечити чітке розмежування відповідальності ДМСУ за стан протидії контрабанді та порушенням митних правил, а ДБР – за контроль дотримання законності у роботі митних органів. Очевидно, що вплив СБУ, БЕБ і Національної поліції на митну сферу буде мінімізовано, оскільки мета створення цих органів лише опосередковано пов'язана з митною сферою. Також, значно посилений правовий статус української митниці дозволить безпосередньо взаємодіяти з митними адміністраціями іноземних держав на міжнародному рівні, в тому числі з метою проведення міжнародних «контрольованих поставок» наркотичних засобів, психотропних речовин, інших предметів контрабанди, спільних операцій зі встановлення організаторів організованих злочинних угруповань у напрямку контрабанди тощо.

З огляду на нормативно-правове забезпечення посилення правоохоронного статусу ДМСУ, важливо забезпечити організаційно-правову основу реалізації права на ОРД, дізнання і досудове розслідування злочинів, віднесених до підслідності митниці. Необхідним є створення у структурно-функціональній моделі центрального апарату та територіальних органів ДМСУ спеціального правоохоронного блоку з відповідною компетенцією. На нашу думку, оскільки за реалізацію правоохоронної функції у митних органах відповідає підрозділ боротьби з контрабандою та порушенням митних правил, то саме в його структурі доцільно створити спеціальний слідчий відділ. Повноваження щодо здійснення ОРД слід також надати підрозділам внутрішнього контролю, що дозволить виявляти і протидіяти протиправній діяльності посадових осіб митниць.

Окремо слід наголосити на тому, що контроль за ефективністю реалізації правоохоронної функції митними органами України не може здійснюватись виключно за фіскальними критеріями. Поряд з нормативними та організаційно-правовими засадами посилення правоохоронного статусу ДМСУ, необхідно запровадити нефіскальні критерії оцінки ефективності реалізації правоохоронної функції, які в першу чергу пов'язані з кінцевим результатом виявлення та документування злочинів і правопорушень. Це дозволить уникнути врахування у статистиці формально порушених, але безперспективних справ, по яким судами приймаються рішення не на користь держави.

Висновки. Виходячи з аналізу законодавства України та позицій вітчизняних вчених, відсутність у митних органів України права на ОРД значно обмежує реалізацію їх правоохоронної функції та унеможливує повноцінну боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил без залучення підрозділів СБУ, БЕБ та МВС. В умовах війни значно пошавились дискусії з приводу необхідності надання митним органам України повноцінного правоохоронного статусу, що є не лише загальновизнаною міжнародною практикою чи вимогою ЄС у рамках інтеграції митної адміністрації України до європейської митної системи, але й цілком логічним рішенням у перспективі сучасного та майбутнього військово-політичного середовища існування держави.

Очевидним є факт, що докорінно змінити ситуацію у правоохоронній діяльності української митниці неможливо, не змінюючи алгоритми роботи суміжних державних органів та служб, в тому числі правоохоронних. У першу чергу необхідно усунути парадокс нормативно-правового регулювання у сфері правоохоронної діяльності, коли майже кожен правоохоронний орган має певні повноваження щодо проведення оперативних заходів у митній сфері.

Розширення правоохоронних повноважень митних органів України через зміну їх організаційної структури, надання права на ОРД, дізнання та досудове розслідування у справах про контрабанду, запровадження нефіскальних критеріїв оцінки ефективності реалізації правоохоронної функції митними органами, а також запропонована у даній статті конфігурація підслідності злочинів у митній сфері дозволить надати вітчизняній митній адміністрації України правовий статус, який відповідатиме міжнародним стандартам, особливостям функціонування в умовах правового режиму воєнного стану, а також перспективам повоєнної організації митної системи.

Крім того, концентрація заходів з виявлення контрабанди та порушень митних правил, документування та розслідування фактів таких злочинів і правопорушень в межах компетенції одного профільного державного органу є раціональним, сприятиме ефективнішому використанню фінансових та людських ресурсів, а також забезпечить чіткий розподіл відповідальності за стан законності у сфері здійснення митної справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Маслова А.Б. Органи, що реалізують державну митну політику, як складова системи публічного адміністрування: людиноцентристська концепція трансформації: дис. ... докт. юрид. наук. Запоріжжя, 2021. 444 с.
2. Кунев Ю.Д. Правова організація діяльності митної служби України: теоретичні та методологічні основи: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2010. 442 с.
3. Ченцов В.В. Механізми державного управління митною справою: порівняльний аналіз: дис. ... д-ра юрид. наук. Донецьк, 2013. 453 с.
4. Пашко П.В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації): монографія. Одеса. 2009. 628 с.
5. Додін Є.В. Правоохоронна функція митних органів. Митна справа. № 6 (66). 2009. С. 76–84.

6. Комзюк В.Т. Адміністративно-правовий статус митних органів України: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2014. 446 с.
7. Приймаченко Д.В. Правоохоронна діяльність митних органів України: ознаки та поняття. *Митна справа*. 2004. № 6. С. 14–18.
8. Дорофєєва Л.М. Окремі аспекти захисної функції митних органів України. *Науковий вісник публічного і приватного права: зб. наук. праць*. 2017. Вип. 2. С. 124–129. URL: http://lsej.org.ua/4_2020/78.pdf.
9. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція): затверджена Радою митного співробітництва 18.05.1973 р. (у редакції Брюсельського Протоколу 1999 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643/print (дата звернення: 20.11.2025).
10. Резолюція Пунта-Кана Комісії з питань політики Всесвітньої митної організації про роль митниці в контексті безпеки, грудень 2015. URL: <https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/about-us/legal-instruments/resolutions/resolution-of-the-wco-policy-commission-on-the-role-of-customs-in-the-security-context.pdf?db=web> (дата звернення: 15.11.2025).
11. Положення про Державну митну службу України: постанова Кабінету міністрів України від 06.03.2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209> (дата звернення: 01.12.2025).
12. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 року № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text> (дата звернення: 02.12.2025).
13. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 року № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звернення: 13.12.2025).
14. Role of Customs in conditions of war. URL: <https://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2022/may/role-of-customs-in-conditions-of-war.aspx> (дата звернення: 09.03.2025).
15. Фрадинський О. Діяльність митних служб самопроголошених державних утворень (на прикладі Державного митного комітету Республіки Абхазія). *Світ фінансів*. 2013. Вип. 4. С. 180-188.
16. Звіт про виконання Плану роботи Державної митної служби України за 2024 рік. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti> (дата звернення: 06.12.2025).
17. Національна стратегія доходів до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-skhvalennia-natsionalnoi-stratehii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223> (дата звернення: 12.12.2025).
18. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 30.11.2025).
19. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 30.11.2025).
20. Попівняк О.І. Адміністративно-правові засади забезпечення митної безпеки правоохоронними та митними органами: дис. ... канд. юр. наук. Запоріжжя, 2020. 225 с.